

Fitness en het populariseringsmodel

Een repliek aan Daniël Rewijk

R. Stokvis

In 'De Sportwereld' no. 48, het lentenummer van 2008 heeft Daniël Rewijk een interessante bespreking geschreven van het boek *'Fitter, harder en mooier. De ontweersaanbare opkomst van de fitnesscultuur'*, van Ivo en Hilvoorde en ondergetekende. Een flink deel van zijn bespreking betreft de toepasbaarheid van het populariseringsmodel ter verklaring van de verspreiding en popularisering van fitness. Volgens hem is dat model maar in beperkte mate van toepassing en kunnen belangrijke kenmerken van de wijze van verbreiding en popularisering van fitness er niet mee verklaard worden. Daar zijn we het niet mee eens. Rewijk geeft toe dat de oorsprong van de moderne fitness in zijn verschillende vormen in de VS ligt. Dat is in overeenstemming met het model. Vervolgens zouden die vormen dan ontwikkeld moeten zijn door een prestigieuze elite in dat land. Dat is volgens Rewijk weinig overtuigend aangetoond. We denken dat hij niet goed gelezen geeft. Wat hardlopen en aerobics betreft hebben we gewezen op de grote invloed van de bij het Amerikaanse ruimtevaartprogramma betrokken arts Kenneth Cooper, met zijn inzichten over de voordelen van aerobe trainingvormen. Het hardlopen werd het eerst populair in het milieu van managers en professionals en intellectuelen in het Noord Oosten van de VS, rondom Boston. We hebben ook aanwijzingen gevonden dat in Nederland mannen uit de hogere sociale lagen met hardlopen begonnen zijn. De precieze aard van de vrouwelijke deelnemers aan de eerste aerobicsprogramma's in de VS hebben we niet kunnen nagaan, maar de door ons als pionierster aangehaalde Jacki Sorensen begon eind jaren zestig met haar lessen op luchtmachtbases in de VS. Pas een jaar of tien later gingen filmsterren etc. als internationale verspreiders van aerobics functioneren. Wat kracht- en spiertraining betreft hebben we niet voor niets een hele pagina gewijd aan de bodybuildingdemonstratie in 1976 in een van de meest prestigieuze musea van New York, het Whitney Museum of American Art. Onder de titel *'Articulate muscle: the body as art'*, werd toen voor een gerenommeerd New Yorks publiek, waarin zich tal van beroemdheden bevonden, door onder andere Arnold Schwarzenegger getoond hoe de lichamen van bodybuilders leken op beeldhouwwerken van klassieke kunstenaars. We hebben dit evenement benadrukt, juist om te laten zien dat ook bij de popularisering van krachttraining eerst sprake was van acceptatie ervan door een sociale elite in de VS. De kwestie dat er in het begin van de twintigste eeuw in Europa al vormen van lichaamsoefening bestonden die op aerobics leken en die door vrouwen uit elitekringen beoefend werden, maar

niet populair werden, is juist een duidelijke illustratie van het punt dat een activiteit zich alleen verspreid als het in het meest prestigieuze land van de wereld populair is. Pas toen aerobics onder Amerikaanse vrouwen populair geworden was verspreidde het zich ook in Europa. Niet de sportificatie van de ritmische gymnastiek, maar het conservatieve pedagogische karakter van de gymnastiekwereld zien wij als voornaamste oorzaak van de relatieve achteruitgang van de gymnastiekbeoefening.

Het populariseringsmodel is ontwikkeld ter verklaring van de verspreiding van de moderne georganiseerde sporten. Bij toepassing op de popularisering van fitness moet rekening gehouden worden met het ontstaan van nieuwe verspreidingskanalen zoals film, televisie, video en het internet. Deze kanalen kunnen tot een zekere mate van democratisering van het populariseringsproces leiden, waarmee ten tijde van de oorspronkelijke formulering van het model nog geen rekening gehouden werd. Door deze democratiserende werking was het inderdaad mogelijk dat de krachttraining in Nederland zich niet duidelijk vanuit Nederlandse elitekringen over lagere klassen verspreiden. Nederlanders uit alle sociale klassen konden direct kennis maken met nieuwe in de VS populaire activiteiten die aansloten bij hun eigen lichaamsidealen. Het is juist een buitengewoon interessant terrein van onderzoek om na te gaan in hoeverre de popularisering van allerlei moderne en modieuze vormen van sport en lichaamsoefening nog door middel van een versie van het populariseringsmodel begrepen en verklaard kunnen worden, waarbinnen rekening gehouden wordt met de effecten van de moderne media.

Nog kort iets over het laatste deel van Rewijks bespreking. We hebben inderdaad alleen maar schetsmatig de algemene condities beschreven die de belangstelling voor allerlei nieuwe vormen van lichaamsoefening hebben doen toenemen, de verdikkingstendens in combinatie met het slankheidsideaal. Het zal iedere lezer van ons boek duidelijk zijn dat het ontstaan en de kenmerken van deze condities zelf niet het onderwerp van ons boek vormen. De literatuur die Rewijk vervolgens aanhaalt uit Crums *Over versporting van de samenleving* lijkt ons de lezers niet veel verder te helpen. De verklaring die in Crums boek wordt geleverd over de opkomst van de fitness, een reactie op de wedstrijdgeoriënteerde sport, lijkt ons onjuist. In eerdere versies van Crums werk verklaarde hij op die manier de opkomst van de recreatieve sportbeoefening. Dat is echter iets heel anders dan fitness.